

Prehistorie en oudheid

Drie gegevens over de 'koninklijke weg' van 2700 kilometer die de Perzische koning Darius I (549-486 voor Christus) opnieuw liet inrichten:

- 1 De weg werd onderhouden door arbeiders en beveiligd door soldaten.
- 2 De weg vergemakkelijkte transport tussen de verschillende delen van het Perzische rijk.
- 3 Darius liet langs de weg inscripties aanbrengen over de opstanden die hij neersloeg en de tegenstanders die hij doodde.

Op basis van deze gegevens kun je aantonen dat in Perzië in de vijfde eeuw voor Christus sprake was van een vroeg-stedelijke samenleving.

- 2p **2** Toon dit aan voor twee kenmerken van een vroeg-stedelijke samenleving, waarbij je je antwoord ondersteunt met telkens een ander gegeven.

Gebruik bron 1.

Keizer Claudius heeft verschillende motieven om de triomftocht te laten houden.

- 4p **3** Leg uit:
- op welke wijze de keizer zijn positie versterkt met deze triomftocht, en
 - welke boodschap over het Romeins imperialisme de keizer wil overbrengen.

De middeleeuwen

Twee gegevens over het ontstaan van gilden in West-Europa:

- 1 De eerste gilden die ontstonden in de tiende eeuw waren koopmansgilden, waarin kooplieden die rondreisden tussen jaarmarkten en lokale markten, zich organiseerden.
- 2 Rond de twaalfde eeuw ontstonden er in steden ambachtsgilden, die in een machtsstrijd kwamen met de rondreizende kooplieden.

- 3p **4** Verklaar de gegevens door aan te geven:
- dat de vorming van gilden in West-Europa niet mogelijk was door de economische toestand in de vroege middeleeuwen, en
 - dat de kooplieden zich in de tiende eeuw genoodzaakt voelden om zich te verenigen in een gilde door de bestaande feodale samenleving in West-Europa, en ten slotte
 - dat de machtsstrijd tussen de kooplieden en de ambachtsgilden mede werd veroorzaakt door de toenemende zelfstandigheid van steden.

Gebruik bron 2.

De vijf mannen worden veroordeeld op grond van wetten die het stadsbestuur kort daarvoor heeft aangenomen.

- 3p 5 Geef aan:
- bij welke ontwikkeling in de verhouding tussen burgers en het stadsbestuur de veroordeling van de mannen past, en
 - dat de leden van het stadsbestuur een politiek **en** een economisch motief hebben voor het aannemen van wetten die leiden tot deze veroordelingen.

Enkele gegevens over het stichten van het St. Elisabethgasthuis in Leiden:

- 1 In 1428 kochten de welgestelde Leidse burgers Jan Dirc Coenenzoon en zijn vrouw Katrijn Willem Tedensdochter een woonhuis en lieten dat verbouwen tot gasthuis voor de verpleging van zieke arme vrouwen.
- 2 Jan en Katrijn bepaalden dat het gasthuis werd beheerd door leden van het stadsbestuur en door vertegenwoordigers van het St. Margarethaklooster.
- 3 Het stadsbestuur van Leiden gaf het gasthuis verschillende rechten, zoals het mogen ontvangen van inkomsten uit testamenten en vrijstelling van belastingen.

Met deze gegevens kun je aantonen dat in de late middeleeuwen:

- een verandering plaatsvond op het gebied van zorg en
- het stadsbestuur in Leiden handelde vanuit het uitgangspunt van *bonum commune*.

- 2p 6 Toon beide aan, waarbij je je antwoord ondersteunt met telkens een ander gegeven.

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 3.

Historici beweren dat dit schilderij waarschijnlijk in opdracht van een handelaar in Brugge werd gemaakt om een boodschap over de stad over te brengen.

- 3p 7 Licht deze bewering toe door:
- uit te leggen welke boodschap de handelaar wil laten overbrengen over de stad Brugge, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron en
 - zonder bron aan te geven welke economische ontwikkeling in die tijd deze boodschap noodzakelijk maakte.